نگاهی به پیشینه روایی و تاریخی روز مخصوص زیارتی امام هشتم(ع)

چرا ۲۳ ذی‌القعده؟

نوائیان– ماه ذی‌القعده به‌واسطه قرار داشتن روز ولادت باسعادت حضرت امام علی بن موسی‌الرضا(ع) و خواهر بزرگوارشان، حضرت فاطمه معصومه(س)، نزد همه شیعیان و به ویژه ما ایرانیان که سرزمین‌مان میزبان حرم مطهر آن بزرگواران است، قداست و محبوبیت خاصی دارد. ماه ذی‌القعده، از ماه‌های حرام است؛ ماه‌هایی که بر اساس دستور الهی، جنگ و ستیز در آن‌ها ممنوع می‌شود: «إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ» (توبه- ۳۶) در کتاب‌های ادعیه مشهور، مانند کتاب ارجمند «مفاتیح‌الجنان»، اعمال و دعاهایی برای درک بیشتر معنویت این ماه توصیه شده است؛ مانند نماز یک‌شنبه این ماه، روزه‌داری سه‌روزه، احیای شب پانزدهم، اعمال شب و روز بیست و پنجم ذی‌القعده، مشهور به «دحو الارض». یکی از اعمالی که در این ماه، با توجه به قرار گرفتن ولادت امام رضا(ع) در آن، توصیه شده، زیارت آن حضرت است که زائران، از دور یا نزدیک می‌توانند از فیض آن بهره‌مند شوند و در بین مؤمنان، به «روز مخصوص زیارتی امام رضا(ع)» شهرت دارد. درباره علت انتخاب این روز به عنوان روز مخصوص زیارتی، می‌توان به دو نکته روایی و تاریخی اشاره کرد.

> ۲۳ ذی‌القعده، به‌عنوان روز مخصوص زیارتی امام رضا(ع)، از دیرباز مورد توجه شیعیان، به‌ویژه شیعیان مقیم ایران بوده‌است و آن‌ها، از راه‌های دور و نزدیک، خود را در چنین روزی به مشهد می‌رساندند و در صورت عدم امکان تشرّف، با خواندن زیارتنامه در محل سکونتشان، به «زیارت از بعید» اقدام می‌کردند. روز ۲۳ ماه ذی‌القعده را، با توجه به گزارش تاریخی و روایی و همچنین، اهتمام گذشتگان که عموماً مؤمنانی معتقد و صدّیق بوده‌اند، می‌توان دارای پشتوانه مستند دانست

صفر و روز پایانی آن را داشته باشد.

نکته روایی: سید بن طاووس که رحمت و رضوان خداوند بر او باد، عالم بزرگ شیعه در قرن هفتم، در کتاب گرانسنگ «اقبال الاعمال»، (جلد اول، ص ۳۱۰) گزارشی ویژه را درباره اهتمام شیعیان و به ویژه ایرانیانِ شیعه، به زیارت مرقد مطهر امام رضا(ع) در ۲۳ ذی‌القعده آورده‌است. وی می‌نویسد: «و رأيت في بعض تصانيف أصحابنا العجم رضوان ا... عليهم، أنه يستحب أن يزار مولانا الرضا عليه السلام يوم ثالث و عشرين من ذي القعدة من قرب أو بعد، ببعض زياراته المعروفة»؛ در نوشته‌های برخی از دوستان عجم (ایرانی) ما، که رضوان خداوند بر آن‌ها باد، مشاهده کردم که زیارت ثامن‌الحجج(ع) در روز ۲۳ ذی‌القعده، از نزدیک یا دور، با خواندن زیارتنامه‌های معروف، کاری مستحب است. این گزارش و مستحب بودن عمل زیارت در این روز که بار شرعی دارد، نشان‌دهنده آن است که برخی از علمای متقدم شیعه، به‌ویژه در ایران، با اتکا به احادیث و روایات در دسترس، زیارت امام رضا(ع) در روز ۲۳ ماه ذی‌القعده را، عملی مستحب می‌دانستند و برای انجام آن، اقدام می‌کردند.

نتیجه‌ای که می‌توان از دو نکته بیان‌شده اظهار کرد، آن است که اولاً، ۲۳ ذی‌القعده، به عنوان روز مخصوص زیارتی امام رضا(ع)، از دیرباز مورد توجه شیعیان، به‌ویژه شیعیان مقیم ایران بوده‌است و آن‌ها، از راه‌های دور و نزدیک، خود را در چنین روزی به مشهد می‌رساندند و در صورت عدم امکان تشرّف، به درِ محل سکونتشان، به «زیارت از بعید» اقدام می‌کردند. ثانیاً، روز ۲۳ ماه ذی‌القعده را، با توجه به گزارش تاریخی و روایی و همچنین، اهتمام گذشتگان که عموماً مؤمنانی معتقد و صدّیق بوده‌اند، می‌توان دارای پشتوانه مستند دانست. این بود آن‌چه می‌شد درباره چرایی انتخاب روز ۲۳ ماه ذی‌القعده، به عنوان روز مخصوص زیارتی امام رضا(ع) به شما خوانندگان ارجمند، ارائه کنیم.

نکته تاریخی: یکی از دلایل انتخاب این روز به عنوان روز زیارتی ثامن‌الحجج(ع) را، احتمال شهادت امام رضا(ع) در این روز می‌دانند. شیخ عباس قمی در «مفاتیح‌الجنان» به این نکته اشاره می‌کند، اما از آن رو که با توجه به موضوع کتاب، نیاز چندانی به عرضه سند نیست، برای آن مستندی ارائه نمی‌دهد. این در حالی است که می‌دانیم روز شهادت امام رضا(ع) در متون تاریخی و معتبر شیعه، مانند «الکافی» و «الارشاد»، ماه صفر و بر اساس گزارش‌های آثار علمای متقدم شیعه، مانند حسن بن موسی نوبختی در کتاب «فرق الشیعه»، روز پایانی این ماه تعیین شده و این انتخاب، مقبولیت عامه یافته است. اما نباید از یاد ببریم که متون تاریخی هیچ‌گاه از یکپارچگی در ارائه اخبار، به ویژه در اخبار جزئی، برخوردار نیست؛ چنان‌که مرحوم محمدتقی شوشتری، در کتاب «تَواریخ النَبیّ وَ الآل»، قولی تاریخی را نقل می‌کند که بر اساس آن، شهادت امام رضا(ع) در آخر ماه ذی‌الحجه واقع شده‌است. درباره روز ۲۳ ذی‌القعده نیز، روایتی داریم که نشان می‌دهد برخی از علمای شیعه، شهادت امام رضا(ع) را در این روز، محتمل دانسته‌اند؛ مثلاً علی بن یوسف حلی، عالم نامدار و شناخته‌شده شیعه در قرن هفتم، در صفحه ۲۷۵ کتاب «العدد القویه»، آورده‌است که «روز ۲۳ ذی‌القعده، روز شهادت مولای ما، ابی‌الحسن علی بن موسی الرضا است». هر چند که علی بن یوسف حلی برای این ادعا، سندی ارائه نمی‌کند، اما جایگاه والای او در میان علمای شیعه، این احتمال را که وی بدون اتکا به سند و روایتی، چنین نقل قولی را ارائه داده باشد، منتفی می‌کند. بنابراین، می‌توان این سخن شیخ عباس قمی، اعلی ا... مقامه را در مورد ۲۳ ذی‌القعده، مستند به اقوال و مستندات پیشینیانِ قابل اعتماد دانست؛ هر چند که در مقام مقایسه، نمی‌تواند اعتبار ماه

سلام ما به تو ای مظهر رضای الهی که حق به ذکر تو حاجت روا کند همه را

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام محمد رضایی تهرانی، استاد حوزه و دانشگاه درباره نقش زیارت حضرت ثامن‌الحجج(ع) در تقویت جایگاه اعتقادی اصل توحید

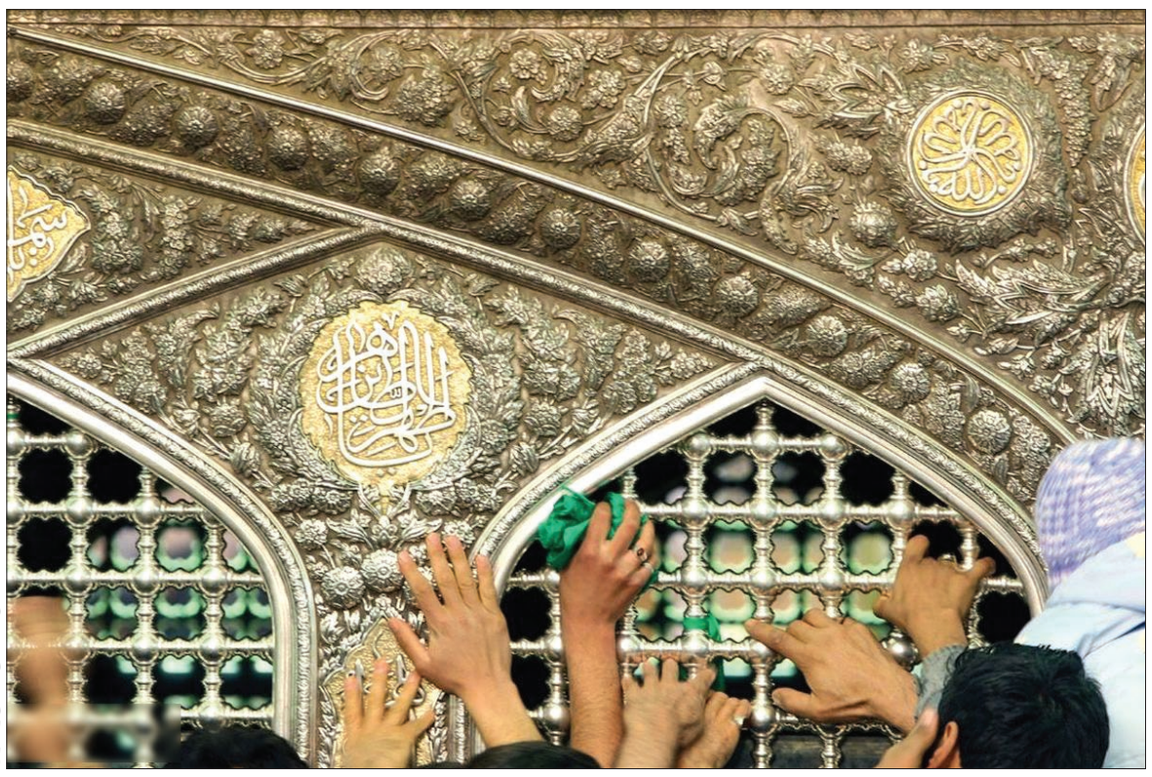

عکس: آستان قدس رضوی

جواد نوائیان رودسری
calture@khorasannews.com

زیارت، یک حرکت توحیدی است؛ این که تو به دیدار کسی بروی که در وجودش، منیّت معنایی ندارد، از گناه دور است و در بندگی حضرت حق، به عالی‌ترین مقام ممکن رسیده، تا جایی که توحید در ذره‌ذره وجودش، در همه رفتار و سیره‌اش متجلی است و با زیارت او، جز یاد پروردگار در قلبت بروز پیدا نمی‌کند، چه معنایی جز اقدام به حرکت در مسیری دارد که در جه خلوص توحید را در وجود تو، گام به گام می‌افزاید و ارادت تو را به حضرت حق، افزون و افزون‌تر می‌کند؟ امروز، روز زیارتی امام رضا(ع) است؛ البته اگر بخواهیم از منظر دقیق‌تر بنگریم، هر روز، روز زیارت ولی خداست؛ اما متون دینی و روایی ما به بیست و سوم ماه ذی‌القعده، مُهر روز زیارتی مخصوص ثامن‌الحجج(ع) را زده‌اند تا اگر غافلیم، اگر گرفتاریم یا اگر به هر دلیلی، از حرم او و سایه‌سار معنوی و روحانی‌اش فاصله گرفته‌ایم، از دور یا نزدیک، دست ارادت بر سینه بگذاریم و از سویدای دل بگوییم: «السلام علیک یا علی بن موسی الرضا(ع)». امروز، بسیاری از ما، از دور یا نزدیک، زیارتنامه به دست، متوجه مشهد الرضا هستیم و رجاءِ واثق داریم که حضرت حق، از سر لطف و کَرَمش، زیارتمان را قبول می‌فرماید و امام(ع)، از سر عنایت، دعای رحمت خود را شامل حالمان می‌کند. از درگاه کریمان، البته چنین توقعی زیاد نیست؛ اما کیست که نخواهد بر سر این سفره رحمت، از موهبت و نعمت تمام برخوردار باشد و از این زیارت، توشه‌ای بردارد که عمری ضامن سلامت این دنیا و در آن جهان، بهانه رحمت و مغفرت الهی شود. ضرورت بیشتر دانستن از مفهوم زیارت، آن هم در این روز، باعث شد که با حجت‌الاسلام والمسلمین محمد رضایی تهرانی، مدرس حوزه و دانشگاه و کارشناس مذهبی، به گفت‌وگو بپردازم و آن‌چه در پی می‌آید، حاصل این گفت‌وگوست.

■ **هدف زیارت، رسیدن به قله توحید است**

حجت‌الاسلام رضایی تهرانی، سخن را با بحثی عمومی درباره مفهوم و ماهیت زیارت آغاز می‌کند و ابتدا به این مسئله مهم می‌پردازد که نگاه به زیارت در فرهنگ شیعی، چگونه نگاهی است؟ وی می‌گوید: علی‌رغم این که برخی جریان‌ها، مانند جریان وهابیت، بر اساس یک تفکر وارداتی، به دنبال این هستند که زیارت را به عنوان عاملی در مسیر انحراف از آموزه‌های دینی و مفهوم عالی توحید جلوه بدهند، در تفکر مبتنی بر «ثقلین» (قرآن و عترت) و آموزه‌های وحیانی، کاربرد اصلی زیارت، رساندن انسان به قلّه توحید است؛ البته به شرط آن که در انجام آن، آموزه‌های الهی را مدنظر قرار دهیم. زیارت در آموزه‌های وحیانی، دیدار با اولیای خداست، آنان که به تعبیر قرآن «أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» (آل‌عمران - ۱۶۹) هستند؛ زنده‌اند و در اوج مقام قرب الهی جا دارند. ما در زیارت به دیدار کسانی می‌رویم که در مقام بندگی و نزدیکی به حق‌تعالی، به درجه‌ای رسیده‌اند که در وجودشان، نشانی از منیّت نیست و به همین دلیل، آن‌چه جلوه‌گر می‌شود، انوار جان‌بخش حق‌تعالی است. به همین دلیل است که وجود مقدس امام هادی(ع) در زیارت «جامعه کبیره» به ما آموزش می‌دهند هنگام زیارت، این حقیقت را بر زبان آوریم: «مَنْ والاكُمْ فَقَدْ والَى اللَّهَ، وَمَنْ عاداكُمْ فَقَدْ عادَى اللَّهَ، وَمَنْ أَحَبَّكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ أَبْغَضَكُمْ فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ»؛ کسی که ولایت شما را دارد، ولایت خدا را دارد، کسی که با شما دشمنی می‌کند، در حقیقت با خدا دشمنی می‌کند و...؛ یعنی شما در جایگاهی قرار گرفته‌اید که هیچ نشانی از منیّت‌ها و امیال نفسانی در وجودتان نیست و هر چه هست، تجلی خداست. به همین دلیل است که می‌بینید در آموزه‌های اهل بیت(ع)، پاداش رفتن به زیارت معصومین(ع) با آثار و برکات اعمال مشهور توحیدی سنجیده می‌شود؛ این مسئله، بسیار ظریف و زیباست. در روایات ما، ارزش گذاری زیارت رفتن، با حج عمره ارزیابی می‌شود. مثلاً روایتی از امام جواد(ع) داریم که پاداش زیارت پدر بزرگوارش را معادل هزار هزار حج عمره ذکر کرده‌اند و این می‌تواند برای کسانی که می‌خواهند مفهوم زیارت را در آموزه‌های اهل بیت(ع) بشناسند، یک راهنمای عالی باشد.

■ **زیارت درجات مختلف دارد**

این کارشناس مذهبی با اشاره به این که زیارت آداب و شرایط خاص خود را دارد، تأکید می‌کند: شما در روایت‌های مختلف، پاداش زیارت را، متنوع می‌بینید؛ مثلاً یک جا ثوابی معادل یک حج عمره دارد و جای دیگر، صد حج عمره و همین طور... این تفاوت پاداش، مربوط به اصل عمل نیست، بلکه به تفاوت زائران، شرایط آن‌ها و آدابی که رعایت می‌کنند بازمی‌گردد. هر قدر انسان پاک‌تر و نورانی‌تر و با آداب ظاهری و باطنی کامل‌تر به زیارت مشرف شود، بیشتر از این ظرفیت بهره می‌برد. وی به وجه دیگری از مفهوم زیارت نیز، اشاره می‌کند و می‌گوید: نکته دیگر این که باید همیشه یادمان باشد ما با زیارت اولیای الهی، لطفی به آن بزرگواران نمی‌کنیم؛ آن‌ها انسان‌های متصل به لطف الهی هستند و در اوج عظمت بندگی قرار دارند؛ این ما هستیم که با زیارت، فیض و لطف دریافت می‌کنیم. در زیارت جامعه کبیره می‌خوانیم: «جَعَلَ صَلاتَنا عَلَيْكُمْ، وَمَا خَصَّنا بِهِ مِنْ وِلايَتِكُمْ، طِيباً لِخَلْقِنا، وَطَهارَةً لِأَنْفُسِنا، وَتَزْكِيَةً لَنا، وَكَفّارَةً لِذُنُوبِنا»؛ ما در زیارت شما، طهارت ظاهری و باطنی، زیبایی ظاهری و باطنی و آمرزش گناهان و فیض دریافت برکت‌ها را از شما دریافت می‌کنیم.

■ **چرا بر زیارت امام رضا(ع) بیشتر تأکید می‌شود؟**

در بین ائمه معصومین(ع)، بر زیارت امام رضا(ع) بیش از دیگران تأکید شده‌است. علت این مسئله را از حجت‌الاسلام رضایی تهرانی می‌پرسم و او پاسخ می‌دهد: این مسئله به دلیل جایگاه زمانی و مکانی آن حضرت در سلسله ائمه معصومین(ع) است. ببینید، بعد از رحلت حضرت ختمی‌مرتبت(ص) تا آغاز دوران امامت امام رضا(ع)، اتفاقات و جریان‌های زیادی در حوزه حکومت بر جامعه اسلامی افتاد. خط امامت که در واقع تبیین کننده جریان غدیر بود، می‌کوشید این مسیر روحانی را زنده نگه دارد و چنین نیز شد؛ اما در آن بین، جریان‌هایی مانند واقفیه هم در میان شیعیان به وجود آمد؛ افرادی پیدا شدند که مدعی توقف امامت در یکی از ائمه معصومین(ع) بودند؛ این چنین شد که گروه‌هایی مانند کیسانیه، فَطَحیه، اسماعیلیه و... به وجود آمدند. اما بعد از شهادت امام رضا(ع) با توجه به موقعیت پیش آمده و البته، تلاش‌های امام و پدران بزرگوارش علیهم‌السلام، دیگر انشقاق یا انحرافی در میان شیعیان پیدا نشد و به همین دلیل، کسی که امامت امام رضا(ع) را بپذیرد، در واقع امامت همه ائمه معصومین(ع) بعد از ایشان را هم قبول دارد. این نکته‌ای است که باید آن را در حاشیه بررسی حدیث مشهور «سلسلة الذهب» مورد توجه قرار داد؛ امام(ع) در پایان آن حدیث نورانی، می‌فرمایند «بشرطها و أنا من شروطها»، ورود به قلعه توحید شرطی دارد که آن شرط، پذیرش امامت و ولایت من است.

■ **توصیه‌هایی به زائران ثامن‌الحجج(ع)**

صحبت با حجت‌الاسلام رضایی تهرانی به موضوع ایام زیارت امام رضا(ع) و ضرورت و لوازم اثربخش بودن این زیارت می‌رسد. او می‌گوید: در ایام سال، به غیر از صورت عام زیارت ثامن‌الحجج(ع) که همیشه وجود دارد و باعث عنایت و برکت است، فضاهای خاصی هم برای اهتمام و توجه بیشتر به زیارت آن حضرت پیش‌بینی شده که از جمله آن‌ها سفارش به زیارت در ماه رجب و ۲۳ ذی‌القعده است که مطابق برخی روایات، این را روز شهادت امام رضا(ع) نیز می‌دانند و با عنوان روز مخصوص زیارتی شناخته می‌شود. منتها موضوعی که زائران عزیز آقا علی بن موسی الرضا(ع) باید به آن توجه ویژه داشته باشند، به‌خصوص در ایامی مانند ۲۳ ذی‌القعده، برقراری ارتباط قلبی و فکری با امام(ع) است. منظورم این است که زائر نباید به زیارت فیزیکی و حضوری بسنده کند. یکی از بزرگان می‌گفت: برخی از افراد خودشان را به زور هواپیما به داخل مسجدالحرام می‌اندازند! جسمشان دور خانه خداست، اما روحشان جای دیگری است. برخی عزیزان به زیارت مشرف می‌شوند، اما انگار حضرت را فقط در محدوده ضریح یا نهایتاً محدوده حرم مطهر می‌بینند؛ از در که بیرون می‌آیند، با همان روش و ظاهری رفتار می‌کنند که پیش از آن داشته‌اند. بارها خوانده‌ایم و شنیده‌ایم که «دیدم همه جا بر در و دیوار حریمت / جایی ننوشته است گنهکار نیاید»؛ این عین حقیقت است، اما آیا زائری که گنهکار وارد این حریم مبارک می‌شود، باید گنهکار از آن بیرون بیاید؟! آیا قرار است همان‌طور که آمده بود، برگردد؟ اگر چنین است، این چگونه زیارتی است؟ وقتی انسان وارد دریای موّاج رحمت الهی می‌شود، باید تن و دل را از گناه بشوید و پاکیزه بیرون بیاید و اگر غیر از این باشد، پیداست که از آن فیض قدسی، بهره‌ای نبرده‌است.

> علی‌رغم این که برخی جریان‌ها، مانند جریان وهابیت، بر اساس یک تفکر وارداتی، به دنبال این هستند که زیارت را به عنوان عاملی در مسیر انحراف از آموزه‌های دینی و مفهوم عالی توحید جلوه بدهند، در تفکر مبتنی بر «ثقلین» (قرآن و عترت) و آموزه‌های وحیانی، کاربرد اصلی زیارت، رساندن انسان به قلّه توحید است... پاداش رفتن به زیارت معصومین(ع) با آثار و برکات اعمال مشهور توحیدی سنجیده می‌شود؛ این مسئله، بسیار ظریف و زیباست

۳۷۰۱۰
پذیرش تلفنی آگهی با پیک رایگان

خرید و فروش آسان در نیازمندیهای خراسان

آگهی دعوت نوبت اول شرکت بین‌المللی رویش کارآفرینی آران (سهامی خاص)
به شماره ثبت ۵۸۴۹۰۸ و شناسه ملی ۱۴۰۰۶۱۱۸۶۸۴

بدینوسیله از کلیه سهامداران شرکت فوق دعوت به عمل می‌آید تا در جلسه مجمع عمومی عادی بطور فوق العاده مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۱۶ ساعت ۱۰ و جلسه مجمع عمومی فوق العاده مورخ ۱۴۰۱/۰۴/۱۶ ساعت ۱۲ که در محل قانونی شرکت به نشانی: استان تهران شهرستان تهران، بخش مرکزی، شهر تهران محله امانیه بزرگراه شهید آیت اله مدرس، خیابان گلگونه، پلاک ۲۹ طبقه سوم و کدپستی: ۱۹۱۵۸۷۳۶۸۵ تشکیل میشود. حضور بهم رسانند.

دستور جلسه مجمع عمومی عادی بطور فوق العاده :
۱_انتخاب بازرسین
۲_تصویب ترازنامه و حساب سود و زیان سالیانه منتهی به ۲۹ اسفند ۱۴۰۰
۳_تعیین روزنامه کثیرالانتشار

دستور جلسه مجمع عمومی فوق العاده:
۱_افزایش سرمایه
۲_تاسیس شعبه

هیئت مدیره
۱۴۰۱۷۶۷۱۵/ی

آگهی مزایده شماره ۱۴۰۱-۴۱-۱
شرکت مخابرات ایران
روابط عمومی منطقه خراسان رضوی

شرکت مخابرات ایران - مدیریت منطقه خراسان رضوی در نظر دارد شماره تلفن های رند همراه اول ۰۹۱۵۱۱۵۰۰۰۰ و ۰۹۱۵۱۱۵۰۰۰۱ را براساس شرایط و مشخصات منضم به اسناد مزایده از طریق برگزاری مزایده به فروش برساند.
متقاضیان میتوانند جهت کسب اطلاعات بیشتر از تاریخ انتشار آگهی تا تاریخ ۱۴۰۱/۴/۱۳ به آدرس https://khorasanr.tci.ir و یا مشهد - خیابان امام خمینی (ره) شرکت مخابرات ایران . منطقه استان خراسان رضوی - ساختمان مدیریت پشتیبانی و تدارکات مراجعه یا با شماره تلفن ۰۵۱-۳۸۱۱۸۵۲۰ تماس حاصل نمایند.
تاریخ تحویل پاکات تا ۱۴۰۱/۴/۲۱ و تاریخ بازگشایی پاکات مورخ ۱۴۰۱/۴/۲۲ می‌باشد.

دارای شماره پروانه ارائه خدمات: ۱۰۰/۱۱۰۰ از سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی
آسان ترین روش پرداخت قبوض تلفن ثابت با تلفن ۲۰۰۰
۱۴۰۱۷۶۸۰۴/د

صفحه آرایی
واحد صفحه‌آرایی روزنامه خراسان سفارش می‌پذیرد
روزنامه مجله ویژه نامه کتاب اینفوگرافیک گرید لوگو
layout@khorasannews.com ۰۵۱۳۷۰۰۹۳۹۰